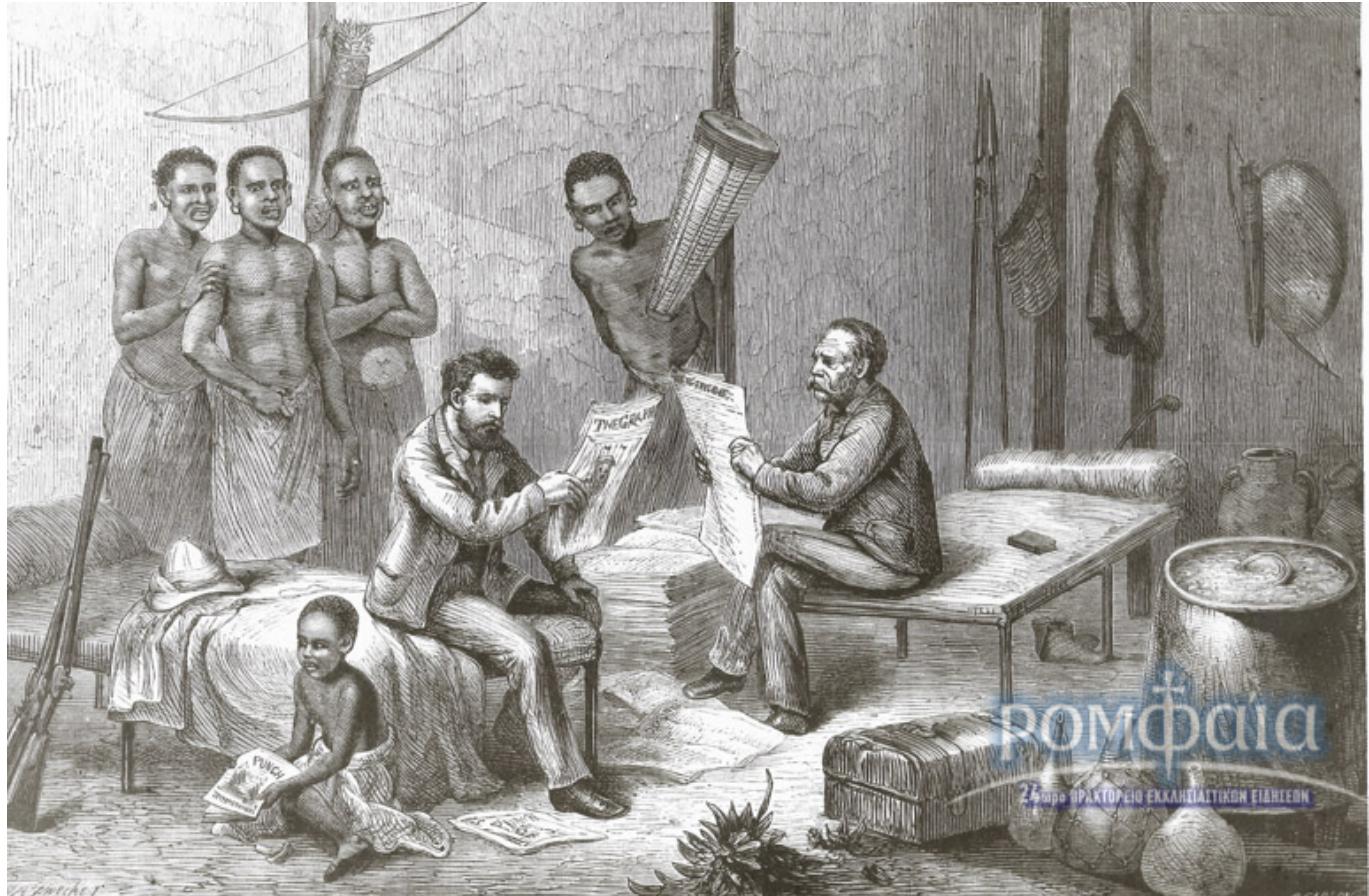
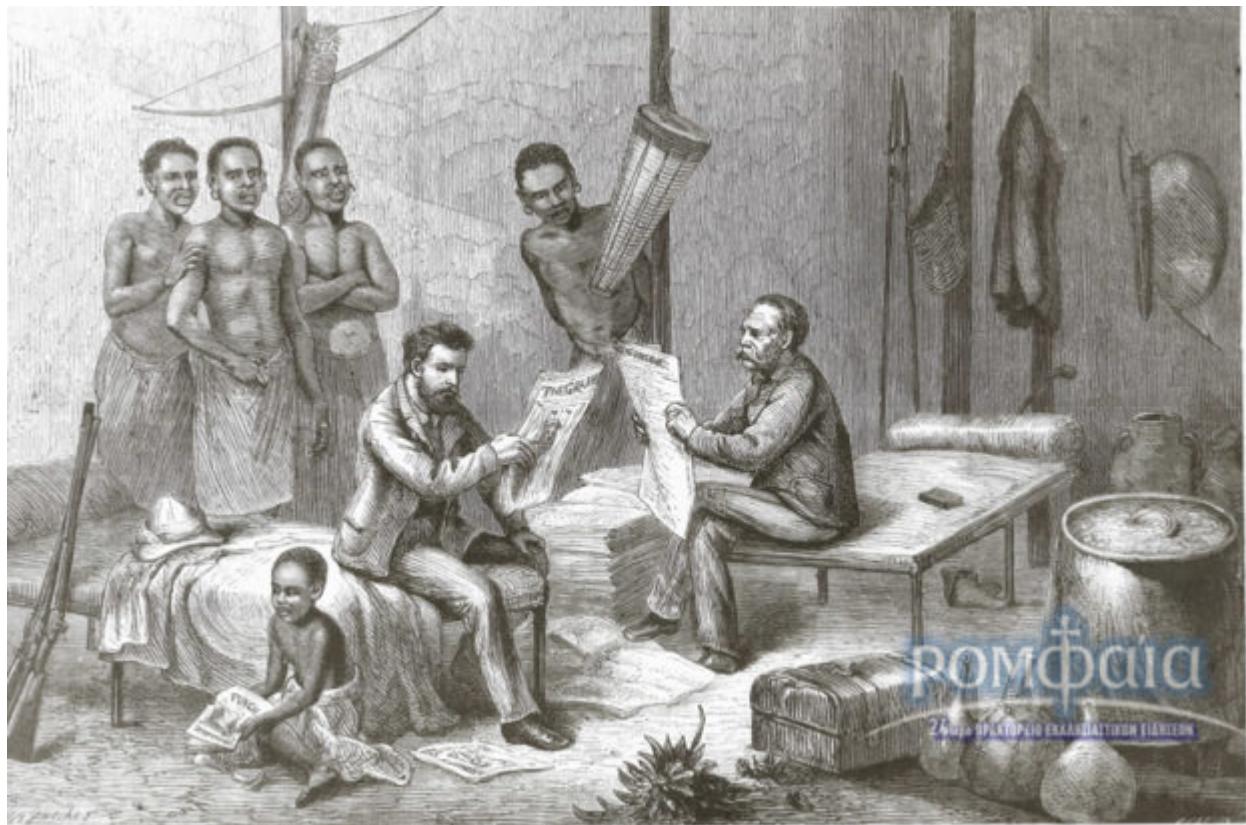

4 Δεκεμβρίου 2017

Λησμονημένοι Έλληνες στις χώρες της Ασίας, Απω Ανατολής και Αφρικής

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Θαύματα και θαυμαστά γεγονότα / Θεολογία και Ζωή

ΡΟΜΦΑΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΕΓΓΛΩΣΣΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟΝ

Του Μητροπολίτη Ναϊρόμπης κ. Μακαρίου

«Ἐχει εἰς τόν νοῦν σου τήν πατρίδα, ὅταν σοῦ ζητοῦν χρήματα καὶ σκέψου ὅτι, μέ τά ὀλίγα σου γρόσια, κάποτε, σώζεται μία μεγάλως ἐθνωφελής ἰδέα».

Ο ΤΖΙΤΖΙΝΙΑΣ πρός Σταματιάδη

Περιδιαβάζοντας καὶ ἀνακαλύπτοντας, μέ τίς συνεχεῖς ἔρευνες, τίς τελευταῖες δεκαετίες, χῶρες, Ἰδιαίτερα τῆς Ἀφρικῆς, τήν πολύμορφη δράση τῶν Ἑλλήνων τοῦ παρελθόντος, ἀλλά καὶ τοῦ παρόντος, σκέφθηκα ὅτι θά ἥταν χρήσιμο νά γίνει μιά ἐκτενής δημοσιοποίηση καὶ γνωριμία, τούλαχιστο, μ' ἐνα μικρό ἀριθμό Ἑλλήνων τῆς Διασπορᾶς.

Λόγοι πολλοί μέ ὠθησαν νά κάνω αὐτή τήν ἰδέα πράξη. Ἐνῶ γιά τούς ξένους ἔξερευνητές καὶ πρωτοπόρους κυκλοφοροῦν συνέχεια μελέτες καὶ βιβλία, μέ τή δράση τους καὶ τίς ἐπιτυχίες τους, γιά μᾶς, τούς "Ἑλληνες, δίνεται ἡ ἐντύπωση ὅτι ὑστεροῦμε σ' αὐτό τόν τομέα ἡ ἐλάχιστα ἀναφερόμαστε σ' αὐτούς καὶ, ὅταν γίνεται αὐτό, γίνεται μόνο περιστασιακά.

"Ηδη, ἔχω γράψει γιά ἀρκετούς "Ἑλληνες διαπρεπεῖς τῆς Διασπορᾶς τόσο στόν χῶρο τῆς Ἀφρικῆς, ἀλλά καὶ τῆς Εύρωπης καὶ Ἀμερικῆς ἀκόμα καὶ τῶν Ἰνδιῶν.

“Ομως διαπίστωσα μιά έλλειψη: Δέν ύπάρχει καταγραφή τοῦ πλούτου, τῆς μεγαλουργίας καί τοῦ ἀθλου τῶν Ἑλλήνων πρωτοπόρων, σέ μιά μελέτη σύντομη μέν ἀλλά περιεκτική καί ἀντικειμενική, χωρίς νά γίνεται ὅποιαδήποτε ύποτίμηση τῶν κατορθωμάτων ἄλλων ἔξερευνητῶν, σέ ἄλλους καιρούς, ἀπό ἄλλες χῶρες.

Οἱ μελέτες πού, ἥδη, ἀνέφερα, σχετίζονται μέ πρωτοπόρους στά γράμματα, στίς ἐπιστῆμες, στίς τέχνες, ἀλλά καί στή φιλανθρωπία· ἐδῶ ἐννοῶ τούς μεγάλους ἔθνικούς εὔεργέτες πού τίμησαν, μέ τήν προσφορά τους καί τήν συμβολή τους, τό Ἑλληνικό ὄνομα.

Δέν θά πρέπει νά μᾶς διαφεύγει τό γεγονός ὅτι, σέ πλεῖστες ὅσες περιπτώσεις, οἱ Ἑλληνες εἴναι ἔκεῖνοι πού πρῶτοι πάτησαν τό πόδι τους σέ ξένες χῶρες· μέ τήν ἐργατικότητα, τό ζῆλο τους, τήν τόλμη τους, τό ἥθος τους, ἔκαναν ἔργα πολιτισμοῦ καί ὑψωσαν τό κῦρος τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Στήν παρούσα μελέτη, δέν θά ἀναφερθοῦμε στή μοναδικότητα τῆς πορείας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, οὔτε στόν Πυθέα τόν Μασσαλιώτη ἢ στόν περίφημο ἀστρονόμο τοῦ 2ου αἰώνα, Πτολεμαῖο, τόν γεωγράφο Μαρίνο, τόν Ἡρόδοτο, πού, τόν 5ο αἰώνα π.Χ., ταξίδεψε σέ μακρινές καί ἀγνωστες χῶρες· ἀπό τά γραπτά κείμενά του μέχρι σήμερα διαφωτίζονται καί ἀντλοῦν οἱ ἐπιστήμονες, τόν Στράβωνα τοῦ 1ου π.Χ. αἰώνα πού ἔγινε αἰτία νά τεθοῦν οἱ βάσεις τῆς Γεωγραφίας, τόν Κοσμᾶ τόν Ἰνδικοπλεύστη, τόν ναύαρχο Νέαρχο τοῦ στόλου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου πού, τίς σημειώσεις του, χρησιμοποίησαν οἱ Πορτογάλοι καί οἱ Ἀγγλοι, αἰώνες μετά, γιά νά «ύπερηφανευθοῦν γιά τίς ἀνακαλύψεις τους», τόν Εῦδοξο Κυζικηνό, αύτόν πού ἀνακάλυψε πρῶτος τή θαλάσσια ὁδό πρός τίς Ἰνδίες καί τήν Ἀφρική μέ τόν περίφημο περίπλου του, γιά νά ἔτοιμάσει, στό τέλος, τοπογραφικές, γεωγραφικές καί ἐπιστημονικές ἐπισημάνσεις, τόν Ἀρίστωνα καί τόσους ἄλλους.

Τώρα, ἀντιλαμβάνεται κανείς τό μεγαλεῖο καί τό θαῦμα πού ἔπετέλεσαν τόσοι ἔξέχοντες Ἑλληνες ἔρευνητές καί ὁδοιπόροι, προτοῦ κἄν, ἀκόμα, ἐμφανισθοῦν οἱ ἄλλοι λαοί στή γῆ... Ὁπου πέρασαν αύτοί οἱ Ἑλληνες τῆς ἀρχαιότητας, ἀφησαν ἵχνη τοῦ μεγάλου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καί τίς ἀξίες τοῦ φωτός καί τῆς δημιουργικότητας.

“Ολοι τους ύπῆρξαν πρόδρομοι καί κανείς δέν πρέπει νά ἀμφιβάλλει γιά τή συμβολή τους στή διαμόρφωση καί στή στήριξη πολιτισμῶν, συμβάλλοντας ἔτσι στή δημιουργία ἴστορίας καί καταγωγῆς τῶν λαῶν πού ἀνακάλυψαν καί ἔμόχθησαν, ὧστε νά μορφώσουν.

‘Ο Ι. Μπαΐκερ, στήν ἴστορία τῶν γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων καί ἔξερευνήσεών του, σημειώνει ὅτι: «Γιά νά παρακολουθήσει κανείς τήν ἴστορία τῶν γεωγραφικῶν

ἀνακαλύψεων, δέ χρειάζεται ν' ἀνατρέξει πρίν ἀπό τούς "Ἐλληνες. Αύτοί ξεπέρασαν κάθε ἄλλον ἀρχαῖο λαό, στήν ἀνάπτυξη τῆς γεωγραφικῆς ἐπιστήμης καί εἶχαν ἀποκτήσει, σέ σημαντικό βαθμό, γνώση τῆς γῆς...».

Τά κατορθώματα, λοιπόν, τῶν Ἐλλήνων ἔξερευνητῶν χαρακτηρίζονται καί ἀπό τούς ξένους ἀκόμα σάν ἔνα ἀπό τά ἀξιολογότερα ἐπιτεύγματα ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητας, σταθμός στήν Ιστορία τῶν περιπετειῶν καί τῶν θαλασσοπορειῶν.

"Ἐνας, λοιπόν, τέτοιος τύπος πού ἔζησε στά μέσα τοῦ 17ου αἰώνα ἦταν ὁ Κεφαλλονίτης, Κωνσταντίνος Γεράκης, ὁ ὅποιος γεννήθηκε στό Άργοστόλι, τό 1637, ἀπό πατέρα Γεώργιο, προερχόμενο ἀπό οἰκογένεια εύγενῶν, γενάρχης τῆς ὁποίας ἦταν ὁ Φραγκίσκος Γεράκης.

Ἡ Ιστορία του εἶναι μυθιστορηματική, γιατί, ἀπό μικρό, ἀσημό παιδί τότε πού ἔγκατέλειψε τήν ἴδιαιτέρα του πατρίδα, κατόρθωσε νά γίνει πρωθυπουργός καί ἀντιβασιλεύς στό μακρινό Σιάμ.

Ο Κωνσταντίνος Γεράκης, ἀπό πολύ μικρός σχετικά, κατατάχθηκε στόν Ἀγγλικό στρατό, μάλιστα, στό τέλος, ἔφθασε καί στό βαθμό τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ ναυτικοῦ.

Πάντα, τοῦ ἀρεσε ἡ θάλασσα, γι' αὐτό, ἀπό τήν ἀρχή, ἡ ζωή του σχετίστηκε μέ ταξίδια. Στή συνέχεια, προσλήφθηκε στήν ὑπηρεσία τῆς, τότε, Ἐταιρείας τῶν Ἰνδιῶν, ὃπου ἀπέκτησε τεράστια περιουσία, ἀφοῦ πέρασε διάφορα στάδια προαγωγῶν, ὥστε στό τέλος νά μπορεῖ ὁ Ἰδιος νά ἀποκτήσει δικό του πλοϊο, γιά νά ταξιδεύει στίς μακρινές χώρες τῆς Ἀπω Ανατολῆς καί τῆς Ἀσίας.

Ἀπό τά ταξίδια του αύτά, ἔμαθε τήν Ιστορία καί τόν πολιτισμό τόσων λαῶν καί φυλῶν, ὃπως καί τίς γλῶσσες τους. Κάποτε, ἔχασε ὅλη του τήν περιουσία, Ὕστερα ἀπό ἔνα ναυάγιο πού, ὡς ἐκ θαύματος, ὁ Ἰδιος σώθηκε, μαζί μ' ἔνα Πρέσβυ τοῦ Βασιλείου τοῦ Σιάμ, ὁ ὅποιος ἐπέστρεψε ἀπό τήν Περσία.

Ἡ γνωριμία του αύτή ἔγινε αἰτία νά ἐπισκεφθεῖ τό Σιάμ καί μάλιστα νά ἀποκτήσει τή συμπάθεια τοῦ Ἡγεμόνα τοῦ Βασιλείου, σέ τέτοιο βαθμό, ὥστε, στό τέλος, νά τοῦ ἀναθέσει τήν Πρωθυπουργία καί τήν Ἀντιβασιλεία τῆς χώρας... Φαντασθεῖτε, ἔναν Κεφαλλονίτη, τόν 17ο αἰώνα, νά κυβερνᾶ μιά χώρα ἔξωτική, ὃπως τό Σιάμ.

Ο τίτλος τόν ὅποιο εἶχε σύμφωνα μέ τά τότε ἔθιμα, ἦταν ἔκεινος τοῦ Μεγάλου Βεζύρη. Ο Γάλλος ιστορικός καί φιλόσοφος, Βολταῖρος, ἀναφέρεται, μέ λεπτομέρεια, στήν περίπτωση τοῦ Γεράκη καί τή σχέση του μέ τό κράτος τοῦ Σιάμ.

Ἐπίσης, σέ πολλά ἄλλα ξενόγλωσσα βιβλία καί ἔγκυκλοπαίδειες ἀνάμεσα στά ὅποια καί ἡ περίφημη Βρεττανική. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Γεράκης, στήν αύλή τοῦ Ἡγεμόνα,

νυμφεύεται κόρη μεγιστᾶνος τοῦ Κράτους, τήν ὅποία ὄνόμασε Μαρία καί ἀπέκτησε μαζί της τόν μονάκριβο γιό του, τόν Γεράσιμο.

Λόγω τῶν πολλῶν χαρισμάτων καί τοῦ πλούτου τῶν σκέψεων καί τῶν πράξεών του, ὁ Βασιλιάς τοῦ Σιάμ τοῦ εἶχε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη καί δεχόταν τίς προτάσεις του, γιατί γνώριζε τό καλό πού θά προέκυπτε γιά τό κράτος του καί τόν λαό του.

Κάποτε, ὁ Γεράκης τοῦ εἰσηγήθηκε τή σύναψη σχέσεων μέ τή Γαλλία καί τήν εἰσαγωγή καί προστασία στούς ὑπηκόους του τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τότε, Βασιλιάς τῆς Γαλλίας ἦταν ὁ Λουδοβίκος ὁ 14ος.

Ἐπί κεφαλῆς τῆς πρεσβείας τέθηκε ὁ Ἄνδρας ὁ Γεράκης, ὁ ὅποῖς πῆγε στή Γαλλία μέ βαρύτιμα δῶρα ἀπό τόν Βασιλέα τοῦ Σιάμ, πρός τόν Βασιλέα τῆς χώρας αὐτῆς.

Συγκινητική ἦταν ἡ στιγμή, ὅταν παρουσιάστηκε μπροστά στόν Λουδοβίκο ὁ Γεράκης. Τόν ἐντυπωσίασε τόσο ἡ διπλωματία του καί οἱ τρόποι του, ὥστε ὁ Γεράκης - παρόλο πού ἦταν ντυμένος μέ τήν ἔθνική ἐνδυμασία τῶν Σιαμαίων καί τήν παραδοσιακή κοτσίδα του - δέν ἦταν ἄλλος παρά ἔνας ἀπόγονος τοῦ Μεγάλου Άλεξάνδρου καί γνήσιος Ἐλληνας ἀπό τήν Κεφαλλονιά...

Ο Γεράκης ὑπέγραψε δύο σημαντικές συμφωνίες μέ τόν Βασιλέα τῆς Γαλλίας: Μία ἐμπορική, στίς 22 Σεπτεμβρίου 1685 καί μία πολιτιστική πού ἦταν ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού ἐπιζητοῦσε, δηλαδή, τήν ἀποστολή Ἱεραποστόλων, γιά νά ἐκχριστιανίστουν τόν Σιαμιαῖο πληθυσμό τοῦ Βασιλείου τοῦ Σιάμ (15 Μαρτίου 1685).

Στό σημεῖο αύτό, θά πρέπει νά ὑπενθυμίσουμε ὅτι πρῶτοι, μετέφεραν τόν Χριστιανισμό, ἐκεῖ, οἱ Πορτογάλοι, τό 1545, καί ἀργότερα οἱ Όλλανδοί. Οἱ συμφωνίες αύτές, λοιπόν, τοῦ Γεράκη ἀνοιξαν τίς πύλες γιά τό Γαλλικό ἐμπόριο καί τήν Ἱεραποστολή στό Σιάμ.

Αύτό, ἦταν φυσικό, νά ἐνοχλήσει τούς Πορτογάλους καί τούς Όλλανδούς, οἱ ὅποῖοι, μέ διάφορους τρόπους δημιούργησαν σοβαρό πρόβλημα στή χώρα, μέ τή συμμαχία τῶν ἀντιφρονούντων μέ τά σχέδια τοῦ Γεράκη.

Τόση ἦταν ἡ ἀναταραχή, ὥστε ἔγινε μιά ἐπανάσταση, κατά τῶν κυβερνώντων τοῦ Βασιλείου τοῦ Σιάμ, τό 1688, ὥστε νά ἔξολοθρευθεῖ ὁ βασιλικός οἶκος τοῦ Σιάμ καί ὁ Γεράκης, μαζί μέ τή σύζυγό του Μαρία καί τό γιό του, Γεράσιμο, νά μαρτυρήσουν θάνατο φρικτό, στίς 5 Ιουλίου 1688.

Αύτός ἦταν ὁ βίος καί ἡ πολιτεία, ἐν συντομίᾳ φυσικά, τοῦ Κεφαλλονίτη Γεράκη πού, ἀπό τό 1657 μέχρι καί τό θάνατό του, κυβέρνησε τή χώρα τοῦ Σιάμ, σάν νά

ῆταν πατρίδα του.

“Ενας ἔξ ίσου ἀξιόλογος περιηγητής, Ἰατρός καὶ ἔξερευνητής, εἶναι ὁ Παναγιώτης Ποταγός πού, τόν περασμένο αἰώνα, ἀκριβῶς τήν ἐποχή πού ὁ Λίβινγκστον, ὁ Στάνλεϋ καὶ ὁ Σβάϊνφουρτ καὶ ἄλλοι πολλοί περιόδευαν καὶ ἀνακάλυπταν νέες περιοχές, φυλές, ποταμούς, λίμνες καὶ φυλές, θεωρήθηκε Ἰσως καὶ ἀνώτερός τους πού, δῆπος ἔγραψε ἡ Γαλλική ἐφημερίδα Συζήτηση: «Αἱ περιηγήσεις τοῦ Λίβινγκστον καὶ Στάνλεϋ ὅνομα ἀπέκτησαν, ἀλλά τήν ἐπιστημονικήν ὥφελειαν ἔχει ἡ περιήγησις τοῦ Ἐλληνος Ἰατροῦ».

Αὐτός, λοιπόν, ὁ ἀγνωστος στούς πολλούς, μά ἔξαιρετος πρωτοπόρος, Ἰατρός καὶ ἔξερευνητής γεννήθηκε στή Βυτίνα τῆς Ἀρκαδίας, τό 1839. Ὁρφάνεψε σέ ἡλικία δύο μόλις ἑτῶν ἀπό πατέρα.

Τοῦτο δέν τόν ἐμπόδισε νά προοδεύσει στά γράμματα. Εἶχε δίψα γιά μάθηση, γι' αὐτό καὶ, ἐργαζόμενος, ἔμαθε τά πρῶτα γράμματα στήν Τρίπολη.

Ἄφοῦ, τώρα, ἦταν ἔτοιμος γιά ἀνώτερες σπουδές, ἐγγράφεται στή Νομική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, δῆπος φοίτησε γιά δύο χρόνια· ἐγγράφεται, στή συνέχεια, στήν Ἰατρική Σχολή τοῦ ἴδιου Πανεπιστημίου ἀπ' δῆπος ἀπεφοίτησε, μέ ἀριστα, καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ.

Ἄσκησε, γιά λίγο χρονικό διάστημα, τό ἐπάγγελμα τοῦ γιατροῦ στή Στεμνίτσα καὶ, στή συνέχεια, ἔκανε συμπληρωματικές σπουδές στό Παρίσι, πάντα στόν κλάδο τῆς Ἰατρικῆς.

Ἐκεῖ κέρδισε τήν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη τῶν Γάλλων, ἐκδηλώνοντας τά ἀλτρουϊστικά του αἰσθήματα, περιθάλποντας τούς πάσχοντες ἀπό τήν ἐπιδημία τῆς χολέρας, μέ αὐτοθυσία. Ἡ Γαλλική Κυβέρνηση, γιά τήν προσφορά του αὐτή, ἐξέφρασε τήν εύαρεσκειά της, πρός τόν Παναγιώτη Ποταγό.

Ἀπό μικρός ἦταν ἀνήσυχος. Ἡθελε νά γνωρίσει νέους κόσμους καὶ νά δεῖ, μέ τά ἴδιά του τά μάτια, τίς χῶρες ἔκεινες πού γνώριζε μόνο μέ τή φαντασία του, τίς μακρυνές πού δέν τίς εἶχε ἀκόμη πατήσει πόδι εύρωπαίου.

Ἐτσι, τό Νοέμβριο τοῦ 1867, ἀρχισε τό μεγάλο ἔξερευνητικό του ταξίδι, πού, δῆπος σημειώνει ὁ ἴδιος: «... Ἀνεχώρησα ἐπί σκοπῷ νά διερευνήσω τάς κεντρικάς τῆς Ἀσίας χώρας, καὶ, εἰ δυνατόν, νά συσχετίσω αὐτάς πρός τάς περιγραφάς τῶν ἀρχαίων μας Γεωγράφων...».

Ἀπλά καὶ λιτά, χωρίς κανενός τήν οἰκονομική στήριξη, ξεκινᾶ ὁ Ποταγός σέ ἡλικία 29 ἑτῶν ἔνα ταξίδι πού θά διαρκέσει δεκαπέντε τόσα χρόνια. Δέν εἶχε καμιά

προσωπική φιλοδοξία. "Ηθελε, μέ τήν ἐνέργειά του αύτή, νά τιμήσει τό ὄνομα τῆς Ἑλλάδας ἀλλά καί νά δείξει στόν ἔξω κόσμο ὅτι, ὅντως, καί σήμερα ὑπάρχουν Ἐλληνες πού ἀγαποῦν τίς ἔρευνες καί τίς ἔξερευνητικές ἀποστολές.

Καί δέν ἦταν μόνο τοῦτο. Γνώρισε ἀπό κοντά τά ἥθη καί ἔθιμα, τίς συνήθειες καί τίς ἴστορίες τόσων ξένων καί ἀγνωστων, πολλές φορές, λαῶν καί ἀνθρώπων. Ἡταν, ὅπως τονίστηκε, ἀνήσυχο μυαλό.

Γι' αύτό, ἡ ἀγάπη του καί ἡ ἀγωνία του ἦταν, εἰ δυνατόν, νά συμπληρώσει προηγούμενους ἥ καί νά φέρει νέα στοιχεῖα στή μελέτη τῆς γεωγραφίας, τῶν κλιματολογικῶν συνθηκῶν, τῆς λαογραφίας.

Ἀναφέρουμε, στή συνέχεια, μερικές Ἰσως ἀπό τίς χῶρες καί περιοχές πού ἐπεσκέφθηκε: Αἴγυπτο, Συρία, Μεσοποταμία, Περσία, Ἀφγανιστάν, Ἰμαλάϊα, Γοβαϊκή ἔρημο, Σινική Ταταρία, Μογγολία, Σιβηρία, Ἀσία, «... κατά τάς εύρυτέρας τῆς ἡπείρου ταύτης διαστάσεις καί εἰσέδυσεν εἰς τήν Τροπικήν Ἀφρικήν πολύ πέραν τῶν ὁρίων, εἰς ἂ εῖχον φθάσει ἄλλοι ἔξερευνηταί...».

Πρός τό τέλος τῶν περιηγήσεών του, ἐπεσκέφθη τήν Ἄγια Πετρούπολη καί τήν Ὁδησσό καί ξανά τήν Αἴγυπτο, τήν Ἀραβία, τίς Ἰνδίες καί τίς ἀνεξερεύνητες ἐκτάσεις ὄλοκλήρου τῆς ἀχανοῦς Ἀφρικανικῆς Ἡπείρου, ἐκεῖ πού οὐτε κὰν ἔφθασε ὁ περιηγητής καί γνωστός μεγάλος ἔξερευνητής, Σβαϊνφουρτ.

Καί τό πιό σημαντικό: Ἀπ' ὅλους τούς τόπους πού ἐπεσκέπτετο, μάζευε πολύτιμο ὄλικό σέ μέταλλα, νομίσματα, φυτά, καρπούς, ἀνθρωπολογικά εύρηματα καί διάφορα ἄλλα τά ὅποια ἀπέστελλε στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν.

Τούς κόπους καί τίς ἀξιόλογες ἐπιστημονικές καί ἔθνολογικές του μελέτες ἀναγνώρισε, δεόντως, ἡ Γεωγραφική Ἐταιρεία τῶν Παρισίων, τό δέ πρῶτο τόμο τῶν Περιηγήσεών του, πού ἀποτελεῖτο ἀπό 700 σελίδες, ἔξεδωκε τό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, τό 1885.

"Οταν μάλιστα προσκλήθηκε ἀπό τό Βασιλέα τοῦ Βελγίου νά ὑπογράψει τή χρυσή βίβλο τῶν ἔξερευνητῶν καί περιηγητῶν, ὁ Ποταγός, μέ μετριοφροσύνη καί ταπείνωση, σημείωσε μόνο, «Εῖς Ἐλλην».

Ἐπιστρέφοντας στήν Ἑλλάδα, ὁ Ἀρκαδικῆς καταγωγῆς ἔξερευνητής καί περιηγητής ἀποσύρθηκε στήν κωμόπολη Νυμφές τῆς Κερκύρας, ὅπου ἀφησε τήν τελευταία του ἀναπνοή, στίς 13 Φεβρουαρίου 1903 καί ἐτάφη, τήν ἐπομένη, στόν περίβολο τῆς Παναγίας τῶν Παπουτσάτων...

"Ἐνας ἄλλος Ἐλληνας διαπρύσιος πρεσβευτής τῆς ἐλληνικῆς κουλτούρας καί

ξακουστός είναι ό φέρων τήν καταγωγή του άπό τη Λευκάδα, άπό πατέρα Ἀγγλο καί μητέρα Ἑλληνίδα.

Γεννήθηκε τό 1850 καί ἀπόκτησε ὅλα τά χαρακτηριστικά καί τίς ἴδιότητες τοῦ ἀληθινοῦ Ἑλληνα. Πολύ νωρίς, ἔχασε τούς γονεῖς του καί ἔτσι τόν υἱοθέτησε μία θεία του, στήν Ἀγγλία.

Μάλιστα λέγετα ὅτι ἐκείνη τόν προόριζε γιά κληρικό· ἐκεῖνος ὅμως εἶχε ἄλλες βλέψεις καί προγράμματα. Ἐφθασε στήν Ἀμερική, σέ ἡλικία 18 ἔτῶν, καί ἐργάστηκε, σάν διορθωτής, στήν ἀρχή σέ διάφορες ἐφημερίδες, καί, στό τέλος, ἔγινε ἀρχισυντάκτης.

Ἐγραψε μέ ύφος πού συνάρπαζε τούς ἀναγνῶστες καί ἡ γλαφυρή του πένα ἡλέκτριζε τούς πάντες. Καί ἐδῶ δέν ἦθελε νά παραμείνει γιά πολύ. Τόν τραβοῦσε ἡ περιπέτεια· ἔτσι, τό 1887, φθάνει στίς Γαλλικές Ἰνδίες.

Ἀπό ἐκεῖ δίνει καί πάλι τόν πλούσιο ἐσωτερικό του κόσμο, μέ σαγηνευτικές ἀνταποκρίσεις, γιά τούς ἀνθρώπους πού συναντᾶ καί μελετᾶ, ταυτόχρονα. Καί πάλιν, ἀναζητᾶ κάτι πιό συναρπαστικό.

Ἐτσι, ἀποφασίζει νά συνεχίσει τήν περιπέτειά του, φθάνοντας ὡς τή χώρα τοῦ Ἀνατέλλοντος Ἡλίου, τήν Ἰαπωνία. Στή μακρινή, λοιπόν, Ἰαπωνία ἐνθουσιάζεται ἀπό τίς δοξασίες καί τούς θρύλους τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἀπό νωρίς, γίνεται ἐραστής τῶν ποικιλόμορφων καί λεπτῶν ψυχῶν τῶν Ἰαπώνων.

Γίνεται ἐνα μ' αὐτούς, ἀφοῦ ἀποφασίζει νά νυμφευτεῖ Ἰαπωνέζα καί νά ἀκολουθήσει πιστά τόν Ἰαπωνικό τρόπο ζωῆς. Ἡ ψυχή του ὅμως ἔμεινε πάντα Ἑλληνική.

Ἐπηρεασμένος ἀπό τήν Ἑλληνική του φύση καί καταγωγή, κατορθώνει νά συγκεράσει αὐτά μέ τήν Ἰαπωνική κουλτούρα, ὥστε, στό τέλος, νά γίνει γνώστης ὅχι μόνο τῆς γλώσσας, ἀλλά καί νά συγγράψει ὁ ἴδιος ποιήματα, διηγήματα, λαογραφικές καί ἱστορικές μελέτες.

Τόσο ἐνθουσίασε τούς Ἱάπωνες ὁ ἀληθινός γόνος τῆς Λευκάδος πού τοῦ πρόσφεραν θέση καθηγητῆ τῆς Ἀγγλικῆς φιλολογίας στό Πανεπιστήμιο τοῦ Τόκιο, τό 1888.

Ο Λευκάδιος Χέρν, ἔτσι ἦταν τό ὄνομά του, είναι γνωστός, σήμερα, στήν Ἰαπωνία μέ τό δικό τους ὄνομα, Γιακοῦμο Κοϊζοῦμι. Ἐγραψε καί τραγούδησε μέ πάθος γιά τήν Ἰαπωνική ψυχή, ὥστε, μέχρι σήμερα, νά τόν τιμοῦν, νά τόν θυμοῦνται καί νά τοῦ ἔχουν ξεχωριστή θέση μέσα στήν ἱστορία τους οι Ἱάπωνες, γι' αὐτή ἀκριβῶς τήν ἀγάπη του καί τήν πίστη του πρός τήν Ἰαπωνική κληρονομιά καί παράδοση.

Νά, λοιπόν μέχρι πού ἔφθασαν τά βήματα τῶν Ἑλλήνων τοῦ περασμένου αἰώνα.

Ἀπέθανε τό 1904 καί, τά 25 χρόνια ἀπό τό θάνατό του, γιορτάστηκαν, τό Σεπτέμβριο τοῦ 1929, στήν Ἱαπωνία, μέ πρωτοφανεῖς γιορταστικές ἐκδηλώσεις.

Συνεχίζουμε τήν περιδιάβασή μας, αὐτή τή φορά, γιά νά βρεθοῦμε στίς μακρινές Ἰνδίες, ὅπου πολλά παιδιά τῆς Ἑλλάδας τίμησαν τό δόνομα τῆς καταγωγῆς τους.

Θά σταθοῦμε ὅμως σ' ἔνα: Τόν Δημήτριο Γαλανό, τόν Ἀθηναῖο, πού ἀντιπροσωπεύει, ἐπάξια, ὅλους τούς ἄλλους. Ἡ καταγωγή του ἦταν ἀπό τήν Ἀθήνα, ὅπου γεννήθηκε, γύρω στό 1760, ἀπό πατέρα Παντολέοντα καί μητέρα Διαμάντω. Μαθήτευσε πρῶτα στήν Ἀθήνα, κάτω ἀπό τόν σπουδαῖο διδάσκαλο, Ἰωάννη Μπενιζέλο.

Στά δεκατρία του χρόνια, μαθήτευσε κοντά στόν ἐπίσης ἔξαίρετο διδάσκαλο τοῦ Μεσολογγίου, Παναγιώτη Παλαμᾶ, καί, στή συνέχεια, ἐφθασε στή νῆσο Πάτμο, ὅπου μαθήτευσε κοντά στόν περίφημο διδάσκαλο Δανιήλ, γιά ἔξι συνεχῆ χρόνια.

Στό διάστημα αὐτό, ἀπόκτησε ὅλες τίς ἀπαραίτητες γνώσεις τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας καί γραμματικῆς. Πλούσια ἐφοδιασμένος, πνευματικά, προσκλήθηκε, ἀπό τόν θεῖο του, Μητροπολίτη Καισαρείας, Γρηγόριο, στήν Κωνσταντινούπολη.

Ο Ἱεράρχης Γρηγόριος ἐθαύμασε τίς ἀρετές καί τά σπάνια προσόντα τοῦ νεαροῦ ἀνιψιοῦ του· προσπάθησε μάλιστα νά τόν εἰσαγάγει στίς τάξεις τοῦ Ἱεροῦ κλήρου, ἀλλ' ὁ Δημήτριος ἀντέδρασε, λέγοντας ὅτι θέλει νά πλουτίσει τίς ἐπιστημονικές του γνώσεις.

Ἐτσι, ὅπως εἶναι γνωστό, τήν ἐποχή ἐκείνη, ἡ Ἑλληνική Κοινότητα τῆς Καλκούτας τῶν Ἰνδιῶν ἥκμαζε (ἔχουμε, ἥδη, ἀσχοληθεῖ ἐκτενέστερα, μέ τήν παρουσία τῶν Ἑλλήνων στίς Ἰνδίες, ὅπως καί γιά τόν Ἰδιο τόν Γαλανό σέ εἰδική μονογραφία.) ἐκεῖ ἔνας πλούσιος Ἑλληνας ζητοῦσε διδάσκαλο, γιά τήν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν του. Τό δόνομά του ἦταν Κωνσταντίνος Πανταζῆς.

Ἐτσι, ὁ θεῖος τοῦ Δημητρίου, ὁ Καισαρείας, τοῦ συνέστησε νά πορευθεῖ πρός τά ἐκεῖ, ὥστε νά ἀναλάβει τήν ἐλληνοπρεπή ἀνατροφή τῶν παιδιῶν τοῦ Πανταζῆ.

Ο Δημήτριος δέχθηκε, μέ πολλή χαρά, τήν πρόσκληση καί ἀναχώρησε, τό τέλος τοῦ 1786, γιά τίς Ἰνδίες. Στήν οἰκογένεια, λοιπόν, τοῦ εύπόρου Πανταζῆ, στήν ἀρχή, ἔγινε δάσκαλος τῶν παιδιῶν τους, ἀλλά καί ἄλλων Ἑλλήνων συγγενῶν τους.

Ἐτυχε πολλῶν περιποιήσεων καί τιμῶν ἀπό ὅλους, γιατί εἶχαν, ἀνάμεσά τους, ἔναν τέτοιο ἀφοσιωμένο δάσκαλο καί Ἑλληνιστή τέλειο. Ἀλλά ὁ Δ. Γαλανός δέν ἦταν μόνον ὁ Ἰδιος διδάσκαλος, ἦταν καί καταπληκτικός μαθητής τῆς Ἀγγλικῆς, Περσικῆς, Σανσκριτικῆς καί ἄλλων πολλῶν ἀσιατικῶν διαλέκτων. Πολύ σύντομα,

Ξήγινε τέλειος χειριστής πάντων τῶν τοπικῶν διαλέκτων.

Άφοῦ ἀπέκτησε, ἐν τῷ μεταξύ, πολλήν οἰκονομική ἄνεση, ἀπεφάσισε νά
ἐγκατασταθεῖ στήν ιερή πόλη τῶν Ἰνδιῶν, Μπενάρες. Ἐδῶ, ἀφοῦ ἔνδυθηκε τή
στολή τῶν Βραχμάνων, παρέμεινε, γιά 40 χρόνια, μελετῶν τά ἥθη, τίς γλώσσες,
καί φιλολογία, μαζί μέ τούς σοφούς καί δοκιμότερους ἐκπροσώπους τῆς
Βραχμανικῆς θρησκείας.

Ἐδῶ, ἐπετέλεσε τό μεγαλύτερο κατόρθωμα στήν ίστορία τῆς Βραχμανικῆς
θρησκείας (μέ τόν Ἑλληνισμό), ἀφοῦ κατόρθωσε νά μεταφράσει τά κείμενα τῶν
συγγραμμάτων τῶν σοφοτέρων ἀντιπροσώπων της στήν Ἑλληνική γλώσσα. Τώρα,
ὁ Γαλανός ἔφθασε τό 70ο ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἐπιθυμία του ἦταν νά ἐπιστρέψει
καί νά ἀποθάνει στήν ἴδιαιτέρα του πατρίδα.

“Ολο αύτό τό διάστημα, ὁ Γαλανός διατηροῦσε συχνή ἐπικοινωνία καί ἐπαφή μέ
τούς συγγενεῖς καί φίλους του. Κουρασμένος, δόπως ἦταν, ἀπό τήν ἀσκηση καί τίς
σωματικές ἐκούσιες ταλαιπωρίες, ἀφησε τήν τελευταία του ἀναπνοή, στίς 3 Μαΐου
1833, ἐκεῖ, στήν ιερά πόλη, δόπου ἔζοῦσε χωρίς νά ἀξιωθεῖ νά δεῖ ξανά τό χῶμα τῆς
πατρίδας του, τούς συγγενεῖς καί φίλους του.

Στή διαθήκη του ὅμως ὁ Γαλανός ἔξεδήλωσε τά φιλόμουσα αἰσθήματά του πρός
τήν Πατρίδα του, κληροδοτήσας στήν κυριωτέρα ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν
(Πανεπιστήμιο) τό ἥμισυ τῆς περιουσίας του καί ὅλους τούς τόμους τῶν
μεταφράσεών του, τά βιβλία, χειρόγραφα καί λεξικό πολύτιμο.

Ἀναμφίβολα, ὁ Γαλανός, παρόλο ὅτι διέμεινε μελετῶν καί ἐντρυφῶν στίς
Βραχμανικές φιλολογίες καί θεωρίες, παρέμεινε Ἑλλην, Ὁρθόδοξος Χριστιανός,
συμπέρασμα πού βγαίνει μέσα ἀπό τήν τακτική ἀλληλογραφία του, μέ, τούς κατά¹
καιρούς, ιερομονάχους τῆς Μονῆς Σινᾶ πού τότε ἔξυπηρετούσαν τίς θρησκευτικές
ἀνάγκες τῶν Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων τῶν Ἰνδιῶν.

Τάφηκε στό κοιμητήριο τῶν Ἀγγλικανῶν στό Βαρανασῆ καί, ἐπί τοῦ τάφου του,
χαράχθηκε ἡ ἔξῆς ἐπιγραφή: «Ιερόν εἰς μνήμην Δημητρίου Γαλανοῦ, Ἀθηναίου,
ὅστις ἐτελεύτησεν ἐν Βαρανασῆ τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, ἡλικίας 72 ἔτῶν».

Στόν Ἐλληνορθόδοξο Ναό τῆς Μεταμορφώσεως, στήν Καλκούτα, ὁ Πρωτοσύγκελλος, Ἀνανίας ὁ Σιναῖτης χάραξε τό εἶναι ἐπίγραμμα πάνω σέ εἰδική πλάκα: «Ο ἔξ Έλλαδος Γαλανός Ἀθηναῖος τέθηκε Δημήτριος ἐν γῇ Ἰνδίας. Μουσῶν δ' ὧν φίλος ὁ ἀνήρ καὶ παιδείας, λαμπρός κατέστη τῇ φήμῃ καὶ τῇ κλήσει. Λιπῶν δέ τόνδε τόν πολύμοχθον βίον, ἀπῆλθε εἰς ἄλυπον καὶ ἀίδιον βίον. Ἰστησι τοίνυν, εὐγνωμοσύνη χάριν, ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ τό δέ κενοταφεῖον, ὁ Παντελέων, εἰς ἀίδιον μνήμην».

Γιά πρώτη φορά, ἔγινε στήν ιστορία τόσο βαθιά μελέτη, μετάφραση καὶ σχολιασμός τῶν κειμένων τῶν βραχμανικῶν μυστηρίων καὶ ἡ ἀξία τους θεωρήθηκε ἀνυπολόγιστος ἀπό Γάλλους, Γερμανούς καὶ Ἀγγλους εἰδικούς περί τήν Ἰνδολογίαν.

Οἱ μεταφράσεις κειμένων ἀρχαίων φιλοσόφων καὶ ποιητῶν εἴδαν τό φῶς τῆς δημοσιότητας, γιά πρώτη φορά, μέσα ἀπό τά κείμενα τοῦ Δημητρίου Γαλανοῦ.

Ἐδωσε τήν εὔκαιρία στούς Εύρωπαίους νά τά προσέξουν καὶ νά προχωρήσουν στή συστηματική μελέτη αὐτῶν τῶν μοναδικῶν θησαυρῶν καὶ κειμηλίων τῆς Ἰνδικῆς γραμματολογίας καὶ θρησκευτικῆς ἀξίας. Οἱ μεταφράσεις τῶν ἔργων τοῦ Γαλανοῦ ἀποτελοῦν μοναδικότητα καὶ σταθμό στήν ιστορία τῆς Ἰνδικῆς φιλολογίας.

Τό δόλο ἔργο τοῦ Γαλανοῦ ἀποτελεῖ ἔκφραση τῆς σοφίας καὶ τῆς εύσυνειδησίας πού τόν διέκρινε. Ἡ συμβολή τοῦ Γαλανοῦ ἀποτελεῖ ἐνα κολοσσιαῖο ἀθλο μιᾶς μοναδικῆς πρωτοτυπίας καὶ ἀπαράμιλλης ἔξοικείωσης μέ τήν Ἰνδολογία.

Τό κατόρθωμα τοῦ Γαλανοῦ εἶναι ὅτι ἔφερε, γιά πρώτη φορά στήν ιστορία, τή γνώση τῶν μυστικῶν διδαγμάτων τῶν ἀπορρήτων θεωριῶν τῶν Βραχμάνων. Εἶναι δέ ἀκόμα οἱ μεταφράσεις του ἔξαιρετικό κόσμημα τῆς Νεώτερης Ἐλληνικῆς Φιλολογίας.

Ἐνας ἄλλος Κεφαλλονίτης, πρωτοπόρος, εἶναι ὁ Ἰ. Φωκᾶς, πού ἔζησε τόν 160 αἰώνα. Ἀφησε τή μνήμη ἐνός πρωτοπόρου θαλασσοπόρου μοναδικοῦ γιά τίς ἐπικίνδυνες ἀποστολές καὶ ἀνακαλύψεις του.

Ο Φωκᾶς ὑπηρέτησε, γιά περισσότερα ἀπό σαράντα χρόνια, στή ναυτική μοῖρα τῆς Ἰσπανίας, πλούτισε ὑπερβολικά καὶ, τέλος, πτώχευσε. Ἄλλα δέν ἀπογοητεύτηκε. Κατόρθωσε, μέ τήν πίστη καὶ τήν ἐπιμονή του, νά ἀνακαλύψει τή συντομότερη ὁδό πού θά ἔνωνε τούς δύο ὥκεανούς – τόν Ειρηνικό καὶ τόν Άτλαντικό.

Σάν ἄριστος καὶ πολύπειρος ἔξερευνητής, θέλησε νά δοκιμάσει αύτό τό τολμηρό ἐγχείρημα, ἀφοῦ πῆρε τήν ἐντολή ἀπό τόν ἀντιβασιλέα τοῦ Μεξικοῦ. Τήν πρώτη

έπιχείρηση άκολούθησε ματαίωση, γιατί τά πληρώματα τῶν πλοίων ἔδειλασαν.

Η δεύτερη διμως ἀπόπειρα, πού ἔγινε τό 1592 στέφθηκε μέ επιτυχία, καί ἐτσι, μέχρι σήμερα τό σημεῖο ἐκεῖνο πού ἀνακάλυψε εἶναι γνωστό στούς γεωγραφικούς χάρτες σάν Στενό ή Θάλασσα τοῦ Φωκᾶ. Ὄπως καί τόσοι ἄλλοι Ἕλληνες πρωτοπόροι καί ἔξερευνητές, ὁ Φωκᾶς πέθανε ἀσημος, φτωχός καί ξεχασμένος.

Καί κάτι διαφορετικό, ἄλλα σχετικό κι αύτό, μέ τή μαχητικότητα καί τήν ἀνδρεία τῶν Ἕλληνων πρωτεργατῶν: Εἶναι γνωστός ὁ πόλεμος τῶν Μπόερς, Ὀλλανδῶν ἀποίκων τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, πού ἐγκατεστάθηκαν ἐκεῖ, τόν 17ο αἰώνα. Στή συνέχεια, προσετέθησαν καί ἄλλες χῶρες, ὅπως ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία, οἱ Σκανδιναβικές χῶρες καί, τέλος, ἡ Ἀγγλία πού θέλησε νά κατακτήσει τίς πλούσιες πηγές τῆς Ἀφρικῆς.

Στίς 15 Νοεμβρίου 1899, ὁ Τσῶρτσιλ συνελήφθηκε αἰχμάλωτος ἀπό τούς Μπόερς. Ἀνάμεσα σ' αύτούς πού συνέλαβαν τόν Τσῶρτσιλ, ἦταν κι ἐνας Ἕλληνας, πού ἔφερε τήν καταγωγή του ἀπό τήν Λειᾶ-Φιλιατῶν Θεσπρωτίας, γνωστός μέ τό ὄνομα Τζών Κώστας - Ιωάννης Παπακώστας. Η ζωή του ἦταν περιπετειώδης.

Ἐπῆγε, κατ' ἀρχήν, στήν Αὔστραλία (1895) καί, στή συνέχεια, ἔφθασε καί ἔξερεύνησε τίς ζοῦγκλες τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς καί, τέλος, πορεύτηκε στή Νότιο Ἀφρική, ὅπου ἔζησε τόν πόλεμο τῶν Ἀγγλων μέ τούς Μπόερς, τούς ὅποίους ὑποστήριξε, πολεμήσας μάλιστα γι' αύτούς. Λέγεται μάλιστα ὅτι, ὅταν συνελήφθηκε ὁ νεαρός, τότε, Τσῶρτσιλ, ἀνάμεσα στούς στρατιῶτες τῶν Μπόερς ἦταν ὁ Ἕλληνας Τζών Κώστας.

Ο Τσῶρτσιλ ἐντυπωσιάστηκε ἀπό τήν παρουσία του ἐκεῖ καί εἶχε μιά «δραματική συνομιλία» μαζί του στό τέλος τῆς ὅποίας ἐπῆρε τήν ἀπάντηση: «Ο Ἕλληνας πατρίδα ἔχει τήν ἐλευθερία καί ὅπου καί νά βρίσκεται πολεμᾶ γι' αύτήν».

Η ζωή του, στή συνέχεια, μοιάζει σάν μῦθος· φυλακίζεται καί στέλλεται ἀπό τούς Ἀγγλους αἰχμάλωτος στήν Κεϋλάνη, ἐπιστρέφει στή Ν. Ἀφρική καί ἐγκαθίσταται στό Στέλλεμπος ὅπου ἀνοίγει τό καφενεῖο τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, τό ὅποιο ἔγινε κέντρο διερχομένων προσωπικοτήτων τῆς Ν. Ἀφρικῆς.

Τό 1911, βρέθηκε στήν Ἡπειρο, ὅπου πολέμησε ἐθελοντής· ἦταν μάλιστα ἀπό τούς θερμούς ὑποστηρικτές φιλελευθέρους τῆς Ἡπείρου καί, μετά τήν ἐπικράτηση τῶν βενιζελικῶν, τό 1920, ἐγκατέλειψε τήν Ἕλλαδα καί ἐπέστρεψε στή Ν. Ἀφρική, ὅπου ἀπέθανε τό 1932. Θεωρεῖται μεγάλος εύεργέτης τῆς γενέτειράς του, ἀφοῦ προσέφερε τεράστια χρηματικά ποσά, γιά κοινωφελῆ ἔργα.

Πολλά ἄλλα ὄνόματα Ἕλληνων πού διέπρεψαν σέ μακρινές χῶρες, χάρις στήν

Ιδιοφυΐα καί τήν ἔργατικότητά τους, μποροῦμε νά παρουσιάσουμε, γιά νά ἀντιληφθοῦμε καλύτερα τό μέγεθος τῆς προσφορᾶς τους καί τή συμβολή τους στήν ἀνάπτυξη τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καί πνεύματος.

Άλλα, γιά τήν ὥρα θά περιορισθοῦμε σ' αύτούς, πού προαναφέραμε πού εἶναι ἔνα ἀντιπροσωπευτικό ὄλικό πρός τήν κατεύθυνση αὐτή. Βλέπουμε, ἔτσι, καθαρά καί ξάστερα ὅτι ὁ “Ἐλληνας, ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀλλά καί μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, εἶναι ἀνθρωπος τῶν μεγάλων κατακτήσεων καί κατορθωμάτων.

“Ἐχει μέσα του τή ζωτικότητα καί τήν ἀγάπη, γιά μεγάλα ἔργα καί, πρό παντός, γίνεται φορέας τοῦ γνήσιου ἑλληνικοῦ πνεύματος καί θέλει συνεχῶς νά τό προβάλλει, νά τό χρησιμοποιεῖ ἔτσι, ὥστε νά ὠφελοῦνται καί ἄλλοι λαοί καί φυλές τῆς γῆς.

Οἱ σκαπανεῖς, λοιπόν, αύτοί “Ἐλληνες, ἀπ’ ὅπου πέρασαν, ἀφησαν τά ἵχνη τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ἀποδημία εἶναι ἴδιο τῶν Ἐλλήνων πού δοξάζουν καί τιμοῦν τό ὑπερ’ ὅνομα τῆς “Ἐλλάδας... .

(συνεχίζεται ...)

Πηγή: romfea.gr